

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista

”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyyssäkymät Länsi-Balkanin maille”

(COM(2020) 57 final)

”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelma”

(COM(2020) 641 final)

ja

”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Vuoden 2020 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta”

(COM(2020) 660 final)

(2021/C 220/14)

Esittelijä: **Andrej ZORKO**

Toinen esittelijä: **Ionuț SIBIAN**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 11.11.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	Ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	3.3.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	24.3.2021
Täysistunnon nro	559
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	243/1/10

1. Päätelmät ja suositukset

1.1. ETSK suhtautuu myönteisesti komission vuonna 2020 antamiin tiedonantoihin, jotka liittyvät Euroopan unionin (EU) laajentumiseen Länsi-Balkanille⁽¹⁾, ja on samaa mieltä siitä, että alueen kumppanimaiden integroiminen EU:hun on geostrateginen investointi rauhaan, vakauteen, turvallisuuteen ja talouskasvuun koko Euroopassa.

1.2. ETSK yhtyy päätelmiin⁽²⁾ Zagrebin huippukokouksesta, jossa EU:n johtajat totesivat jälleen, että unioni pyrkii määrätietoisesti tiivistämään yhteistyötään Länsi-Balkanin alueen kanssa, ja ilmaisivat tyytyväisyytensä sikäläisten kumppaneiden lupaukseen toteuttaa tarvittavat uudistukset määrätietoisesti loppuun asti. Länsi-Balkan on erottamaton osa Eurooppaa ja yksi EU:n geostrategisista painopisteistä.

⁽¹⁾ COM(2020) 57 final (5. helmikuuta 2020), Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyyssäkymät Länsi-Balkanin maille; COM(2020) 641 final (6. lokakuuta 2020), Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelma; COM(2020) 660 final – {SWD(2020) 350 final} – {SWD(2020) 351 final} – {SWD(2020) 352 final} – {SWD(2020) 353 final} – {SWD(2020) 354 final} – {SWD(2020) 355 final} – {SWD(2020) 356 final} (6. lokakuuta 2020), Vuoden 2020 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta.

⁽²⁾ Zagrebin julistus, 6. toukokuuta 2020.

1.3. ETSK on vakuuttunut siitä, että työmarkkinaosapuolilla ja muilla kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla⁽³⁾ olisi oltava koko laajentumisprosessissa nykyistä suurempi rooli ja niitä olisi kannustettava osallistumaan siihen nykyistä aktiivisemmin, kun on kyse yhteisistä haasteista ja ongelmista, jotka eivät ole pelkästään poliittisia vaan myös taloudellisia ja yhteiskunnallisia. Komission olisi määriteltävä tärkeimpien sidosryhmien käsite selkeämmin, sillä järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta on silta politiikan ja kansalaisten välillä ja se auttaa valvomaan, että sananvapauden, oikeusvaltion, tiedotusvälineiden riippumattomuuden, yhdenvertaisen kohtelun ja korruption torjunnan kaltaisia perusperiaatteita todella noudatetaan käytännössä.

1.4. ETSK suhtautuu myönteisesti komission vuonna 2020 hyväksymiin laajentumisen tarkistettuihin menettelytapoihin⁽⁴⁾. Koska tarkistuksen tavoitteena oli tehdä prosessista uskottavampi, helpommin ennustettava ja vahvemmin poliittinen, komission olisi pantava se täytäntöön Albanian ja Pohjois-Makedonian osalta heti, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt neuvottelukehityksen, ja selvennettävä pikaisesti, miten sitä on tarkoitus soveltaa myös Montenegroon ja Serbiaan, jotka ovat jo ilmaisseet halukkuutensa ottaa uudet menettelytavat käyttöön.

1.5. ETSK on tyytyväinen siihen, että neuvotteluluvuista muodostetaan teemaryhmiä ja että neuvottelut avataan aina koko teemaryhmän osalta. Ajatus tiettyjen tiukkojen ehtojen konkreettisesta soveltamisesta on omiaan sujuvoittamaan EU:n ehdokasmaiden edistymistä uudistusten toteuttamisessa. Komitea on erityisen tyytyväinen myös siihen, että ”Perusasiat”-neuvottelukuryhmän merkitystä painotetaan ja että näissä asioissa edistyminen määrittää neuvottelujen yleisen etenemistahdin.

1.6. ETSK on tyytyväinen komission ehdotuksiin liittymisprosessin tehostamisesta sekä neuvoston antamaan ”vihreään valoon” liittymisneuvottelujen aloittamiseksi Albanian ja Pohjois-Makedonian kanssa⁽⁵⁾, mutta pitää valitettavana, että prosessi on jälleen pysähdyksissä, ja kehottaa EU:ta toimimaan uskottavan kumppanin tavoin ja poistamaan mahdollisimman pian neuvottelujen aloittamista viivyttävät esteet.

1.7. ETSK arvostaa sitä, miten komissio painottaa aivan erityisesti luottamuksen rakentamista kaikkien sidosryhmien kesken ja sen varmistamista, että liittymisprosessi perustuu keskinäiseen luottamukseen ja selkeisiin yhteisiin sitoumuksiin, jotta se saa jälleen uskottavuutta molempien osapuolten silmissä ja sen koko potentiaali voi toteutua.

1.8. Koska jäsenvaltioilla on ollut vaikeuksia päästä yksimielisyyteen laajentumisesta, ETSK katsoo, että neuvoston olisi tarkasteltava uudelleen mahdollisuutta ottaa käyttöön määrääenemmistöpäätökset ainakin kaikissa EU-jäsenyyssprosessin välivaiheissa⁽⁶⁾. Tämä antaisi jäsenvaltioille uusien menettelytapojen tarkoituksen mukaisesti vahvan poliittisen roolin mutta myös estäisi niitä pysäyttämästä prosessia sen ollessa jo käynnissä, mikä on juuri se seikka, joka heikentää tällä hetkellä luottamusta unionin laajentumiseen ja laajentumisasiain muutoksiin.

1.9. ETSK on vakuuttunut siitä, että luottamuksen palauttamiseksi laajentumista kohtaan ja yhteyksiensä tiivistämiseksi alueella sijaitseviin luonnollisiin liittolaisiinsa EU:n olisi annettava Länsi-Balkanin maiden poliittisille päättäjille ja kansalaisille mahdollisuus osallistua Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin puitteissa järjestettäviin toimiin ja keskusteluihin neuvoa-antavalta pohjalta. Näin tukeuduttaisiin 2000-luvun alussa Eurooppa-vaikuttamiskeskustelun yhteydessä sovellettuun toimintamalliin⁽⁷⁾.

⁽³⁾ ETSK:ssa vakiintuneen terminologian mukaisesti käsitteet ”kansalaisyhteiskunta” ja ”kansalaisyhteiskunnan organisaatiot” kattavat tässä lausunnossa työmarkkinaosapuolet (eli työnantaja- ja ammattijärjestöt) sekä kaikenlaiset muut valtiovalasta riippumattomat toimijat (ks. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja Euroopan yhdentyminen Länsi-Balkanilla – haasteita ja painopisteitä”(EUVL C 262, 25.7.2018, s. 15).

⁽⁴⁾ COM(2020) 57 final (5. helmikuuta 2020).

⁽⁵⁾ Neuvoston päätelmät laajentumisesta sekä vakautus- ja assosiaatioprosessista – Pohjois-Makedonian tasavalta ja Albanian tasavalta, 25. maaliskuuta 2020.

⁽⁶⁾ Cvijic, Srdjan; Kirchner, Marie Jelenka; Kirova, Iskra & Nechev, Zoran (2019), From enlargement to the unification of Europe: Why the European Union needs a Directorate General Europe for future Members and Association Countries, Open Society Foundations.

⁽⁷⁾ Stratulat, Corina & Lazarević, Milena (2020), The Conference on the Future of Europe: Is the EU still serious about the Balkans?, EPC Discussion Paper, European Policy Centre, Bryssel.

1.10. ETSK on vakaasti sitä mieltä, että EU:n olisi myös investoitava kansalaisyhteiskunnan horisontaalisten rakenteiden kehittämiseen tarjoamalla Länsi-Balkanin maiden työmarkkinaosapuolille ja muille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille asiantuntemusta, teknistä tukea sekä tilaisuuksia alueelliseen ja kansainväliseen verkostoitumiseen erityisesti sen varmistamiseksi, että ne voivat ottaa aktiivisemmin osaa laajentumisprosessiin. EU:n olisi teetettävä alueen kansalaisjärjestöillä säännöllisesti ”varjoraportteja” demokratian tilasta, jotta Länsi-Balkanin maiden poliittisen eliitin avoimuutta ja vastuuvälillisyyttä voidaan tarkkailla⁽⁸⁾.

1.11. ETSK korostaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kansallisten valmiuksien kehittäminen ja alueellisen yhteistyön edistäminen sekä asiantuntemuksen vaihto olisi säilytettävä EU:n ja kansallisen rahoituksen painopisteenä. Lisäksi työmarkkinaosapuolten ja muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vastavuoroinen tunnustaminen ja yhteistyö ovat olennaisen tärkeitä asioita, jotta ne kykenevät vastaamaan alueen uudistusohjelmasta johtuviin haasteisiin ja edistämään EU:n laajentumisprosessia.

1.12. ETSK katsoo, että EU:n olisi annettava Länsi-Balkanin kumppanimaille runsaasti tukea, johon sisältyy paljon muutakin kuin yksinomaan mahdollisuus hyödyntää EU:n ohjelmia, jotta näiden maiden olisi helpompi lievittää pandemian seurauksia ja saada taloudellinen ja sosiaalinen lähentyminen EU:hun jälleen käyntiin. Euroopan rakenne- ja investointirahastojen asteittainen avaaminen Länsi-Balkanin alueelta oleville kumppaneille (esimerkiksi infrastruktuurihankkeiden tukemiseksi), EU:n rahoituksen vakautusmekanismien käytön laajentaminen, yhteisen maatalouspolitiikan ulottaminen Länsi-Balkanille ja kiertomuuton mahdollistaminen ovat esimerkkejä ideoista, joita olisi pohdittava vakavasti⁽⁹⁾.

1.13. ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan⁽¹⁰⁾, johon sisältyy nimenomaisia Länsi-Balkanin aluetta koskevia tavoitteita, sekä Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelmaan liittyviin ohjeisiin vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisesta kyseisellä alueella (Guidelines for the Implementation of the Green Agenda for the Western Balkans accompanying the Economic and Investment Plan for the Western Balkans⁽¹¹⁾). Se kehottaa alueen kumppaneita tekemään yhteistyötä EU:n kanssa ympäristömyönteisten toimintapolitiikkojen omaksumiseksi vuoteen 2030 mennessä ja ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä.

1.14. ETSK odottaa, että seuraavissa maakohtaisissa kertomuksissa tarkastellaan selkeästi ja jäsennellysti sitä, miten Länsi-Balkanin maiden hallitukset suhtautuvat kansalaisyhteiskuntaan. Tämän tarkastelun pohjalta olisi voitava ryhtyä poliittisiin toimiin silloin, kun taantumisella olisi seurauksia ja edistymisestä olisi konkreettista hyötyä. Näin voidaan viime kädessä vahvistaa Länsi-Balkanin maita koskevan laajentumisperäisen uskottavuutta ja muutosvoimaa.

1.15. ETSK kehottaa jälleen EU:n toimielimiä ja Länsi-Balkanin maiden hallituksia huolehtimaan – työmarkkinaosapuolten täyden riippumattomuuden turvaten – siitä, että työmarkkinaosapuolet saavat paremmat yleiset valmiudet. Toimivan työmarkkinavuoropuhelun olisi oltava tärkeä osa EU-jäsenyysneuvotteluja. Komitea korostaa, että työmarkkinaosapuolia olisi kuultava järjestelmällisemmin ja hyvissä ajoin kaikista niiden kannalta merkityksellisistä säädoskehdoksista sekä strategia-asiakirjojen laatimisen kaikissa vaiheissa⁽¹²⁾.

1.16. ETSK kehottaa järjestämään EU:n ja Länsi-Balkanin säännöllisten huippukokousten kynnyksellä tai oheistapahtumina korkean tason kansalaisyhteiskuntakonferensseja tai -foorumeita, joissa kansalaisyhteiskunnan edustajat voivat esittää näkemyksiään huippukokouksissa käsiteltävistä aiheista⁽¹³⁾. Tällaiset kuulemiset ovat ensiarvoisen tärkeitä neuvotteluprosessin edistymisen puolueettoman ja alhaalta ylöspäin suuntautuvan seurannan varmistamiseksi. ETSK voisi osallistua kyseisiin tapahtumiin.

⁽⁸⁾ Edellä mainittu Stratulat ym. (2019), s. 113.

⁽⁹⁾ Edellä mainittu Stratulat ja Lazarević (2019).

⁽¹⁰⁾ COM(2019) 640 final (11. joulukuuta 2019), Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.

⁽¹¹⁾ SWD(2020) 223 final {COM(2020) 641 final} (6. lokakuuta 2020), Guidelines for the Implementation of the Green Agenda for the Western Balkans accompanying the Economic and Investment Plan for the Western Balkans.

⁽¹²⁾ Länsi-Balkanin seitsemännen kansalaisyhteiskuntafoorumin loppujulistus, Tirana (Albania) 16.–17. huhtikuuta 2019.

⁽¹³⁾ Länsi-Balkanin alueen taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta käsitelleen korkean tason konferenssin päätelmät, Sofia (Bulgaria) 15. toukokuuta 2018.

1.17. ETSK toistaa suositukset, jotka se on esittänyt ”ulkosuhteet”-jaostonsa (REX) kannanotossa 6. toukokuuta 2020 pidetylle EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokoukselle⁽¹⁴⁾ sekä 18. syyskuuta 2020 antamassaan lausunnossa aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan panos Länsi-Balkanin vihreään toimintaohjelmaan ja kestäväan kehitykseen EU-jäsenyyssprossin yhteydessä”⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾.

1.18. ETSK kehottaa EU:n neuvoston nykyistä puheenjohtajavaltiota Portugalia ja varsinkin tulevaa puheenjohtajavaltiota Sloveniaa pitämään Länsi-Balkanin maita koskevan laajentumispolitiikan tärkeällä sijalla EU:n asialistalla vuonna 2021.

2. EU:n laajentumisella Länsi-Balkanin alueelle on merkitystä

2.1. Uskottavat liittymisnäkymät ovat muutosten tärkein kannustin ja veturi alueella, joka on jo ironista kyllä kaikilta suunnilta EU:n jäsenvaltioiden ympäröimä, ja ne vahvistavat näin kollektiivista turvallisuutta ja hyvinvointia. Liittymisnäkymät ovat keino edistää demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksien kunnioittamista, jotka ovat samalla taloudellisen yhdentymisen perusedellytyksiä ja alueellisen sovinnon ja vakauden tukipilareita.

2.2. Harjoitetun politiikan jatkaminen ja tehostaminen on näin ollen välttämätöntä EU:n uskottavuuden, suosion ja vaikutusvallan säilyttämiseksi alueella ja laajemmaltikin, erityisesti geopolittisen kilpailun kiristyessä. Jos laajentuminen siirretään vähemmän merkittävälle sijalle EU:n painopisteiden joukossa tai prosessi hidastuu, muiden toimijoiden (etenkin Venäjän ja Kiinan), joilla ei useinkaan ole samanlaisia demokratiatavoitteita kuin EU:lla, on helpompi puuttua Balkanin alueen asioihin ja pyrkiä esimerkiksi Serbian, Montenegron ja Bosnia ja Hertsegovinan suosioon, kuten meneillään olevan pandemian aikana on jo nähty. Tällaiset ulkomaiset mahdit voivat tehdä tyhjiksi EU:n pyrkimykset taata maanosan turvallisuus.

2.3. Nykypäivän haasteet – esimerkiksi globalisaatio, yhteiskuntien ikääntyminen, muuttoliike, ilmastonmuutos, sosiaalinen eriarvoisuus, terrorismi, radikalisoituminen, järjestäytynyt rikollisuus, kyberhyökkäykset ja covid-19 – osoittavat, että intressien lisäksi myös EU:n ja Länsi-Balkanin alueen ongelmat käyvät yhä enemmän yksiin. EU ja Länsi-Balkan ovat näin ollen strategisesti, poliittisesti ja taloudellisesti samassa veneessä. Tämä keskinäinen riippuvuus edellyttää yhteisiä toimia, jos EU ja Länsi-Balkan haluavat menestyä nykypäivän monitahoisissa ja arvaamattomassa maailmassa⁽¹⁷⁾.

3. EU:n vaikutusvalta perustuu sen uskottavuuteen

3.1. Ipsos-tutkimuslaitoksen vuonna 2020 tekemän kyselyn⁽¹⁸⁾ mukaan ylivoimainen enemmistö (keskimäärin 82,5 %) Länsi-Balkanin alueen asukkaista puoltaa edelleen EU-jäsenyyttä. Alueen asukkaat kannattavat edelleen EU:hun liittymistä todennäköisesti siksi, että he pitävät sitä tilaisuutena saada maidensa hallintotapaan ja talouden suorituskykyyn kipeästi kaivattuja parannuksia. Ihmiset arvioivat EU:n vaikuttavan myönteisesti kansallisiin poliittisiin uudistuksiin (39,7 %) ja talousuudistuksiin (40,3 %). On myös mahdollista, että Länsi-Balkanin asukkaat yhdistävät EU:n työskentely- ja matkustusvapauteen mutta myös rauhaan ja turvallisuuteen.

3.2. ETSK on tyytyväinen ennennäkemättömään solidaarisuuteen, jota EU on osoittanut Länsi-Balkania kohtaan covid-19-pandemian aikana. Se on muun muassa antanut mahdollisuuden turvautua ja osallistua EU:n välineisiin ja foorumeihin, jotka on yleensä varattu vain EU:n jäsenvaltioille (esimerkiksi terveysturvakomitea, Euroopan lääkevirasto [EMA] ja yhteishankintasopimus). Komitea toivoo, että tällainen mahdollisuus osallistua EU:n politiikkoihin ja välineisiin jatkuu myös pandemian jälkeisenä aikana. ETSK on toisaalta huolissaan siitä, että viivästykset EU:n valmiudessa tarjota Länsi-Balkanin maille pikaisesti tarvittavia covid-19-rokotteita voivat vaikuttaa yleisessä mielipiteessä kielteisesti EU:n imagoon alueella.

⁽¹⁴⁾ ETSK:n panos 6. toukokuuta 2020 pidettyyn EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokoukseen (julkaistu 28. huhtikuuta 2020).

⁽¹⁵⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 114.

⁽¹⁶⁾ Ks. myös Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnot aiheista ”Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja Euroopan yhdyntymisen Länsi-Balkanilla – haasteita ja painopisteitä” (EUVL C 262, 25.7.2018, s. 15) ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi liittymistä valmistelevalle tukivälineelle (IPA III) perustamisesta” (EUVL C 110, 22.3.2019, s. 156).

⁽¹⁷⁾ Edellä mainittu Stratulat ym. (2019).

⁽¹⁸⁾ European Fund for the Balkans -säätiön neuvoa-antavalle ryhmälleen ”Balkan Euroopassa” (Balkans in Europe Policy Advisory Group, BiEPAG) lokakuussa 2020 tilaama kyselytutkimus, jossa olivat mukana alueen kaikki kuusi maata ja joka perustui kansallisesti edustavaan otokseen: vähintään tuhat yli 18-vuotiaasta vastaajaa, joita haastateltiin puhelimitse tai verkon välityksellä.

3.3. Saman Ipsos-kyselytutkimuksen (2020) mukaan 52,1 % vastaajista eri puolilta Länsi-Balkanin aluetta on kuitenkin tyytymättömiä maansa etenemiseen kohti EU-jäsenyyttä ja erityisesti prosessin hitauteen. Yhä useammat länsibalkanilaiset uskovat, ettei heidän maansa koskaan liity EU:hun, ja ovat huolissaan siitä, että "EU ei halua meitä". Yli 44,9 % vastaajista Bosnia ja Hertsegovinassa, 42 % Serbiassa, 40,5 % Pohjois-Makedoniassa ja 36,8 % Albaniassa olettaa maansa pääsevän EU:n jäseneksi vasta vuoden 2040 jälkeen tai mahdollisesti ei koskaan⁽¹⁹⁾. Tämä viittaa siihen, että EU:n nykyisin alueen kansalaisten keskuudessa nauttima suuri tuki kestää todennäköisesti vain, jos liittymisnäköymät osoittautuvat uskottaviksi. Aika, jona EU on voinut pitää Länsi-Balkanin alueelta olevien kumppaneiden Eurooppa-myönteisyyttä itsestäänselvyytenä, on siis päättymässä.

3.4. ETSK kiinnittää huomiota siihen, että Euroopan parlamentissa (EP) edustettuina olevien poliittisten puolueiden, EU:n jäsenvaltioiden hallitusten ja unionin toimielinten lukuisat kannat eivät aina ole samassa linjassa ja että tämä voi antaa alueelle epäloogisia ja sekavia signaaleja. Komitea on vakuuttunut tarpeesta lisätä laajentumispolitiikan muotoiluun jäsenvaltioissa osallistuvien eri toimijoiden keskinäistä johdonmukaisuutta, jotta ne voivat puhua yhtenäisellä äänellä.

3.5. EU:n toimielinten, kuten komission ja Euroopan parlamentin, olisi viestittävä paremmin ja tehtävä tiiviimpää yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa, kun arvioidaan Länsi-Balkanin alueelta olevien kumppaneiden edistymistä ja laaditaan strategioita niiden auttamiseksi ja niiden tarpeisiin vastaamiseksi. Komission olisi tiivistettävä kahdenvälisiä yhteyksiä jäsenvaltioihin esimerkiksi järjestämällä ulkoministeriöiden ja kansallisten parlamenttien edustajien kanssa tapaamisia, joissa keskustellaan laajentumisesta, ja sen olisi koordinoitava toimiaan paremmin muiden EU-tason ja alueellisten toimijoiden (kuten Euroopan ulkosuhdehallinnon, neuvoston, EP:n, ETSK:n, alueiden komitean ja alueellisen yhteistyöneuvoston) sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Euroopan parlamentin olisi lisäksi pyrittävä parantamaan edelleen yhteistyötä EU-maiden parlamenttien kanssa ja välillä, jotta ne toimisivat yhä eurooppalaisemmin⁽²⁰⁾.

3.6. ETSK yhtyy komission päätelmään⁽²¹⁾, että on tarpeen kiinnittää enemmän huomiota prosessin poliittiseen luonteeseen ja vahvistaa korkean tason ohjausta ja yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden taholta. Komitea korostaa myös, että tällaisen vahvemman poliittisen ohjauksen ja yhteistyön on oltava rakentavaa ja hyödyllistä ja että tehokas apu on erittäin tärkeää.

3.7. ETSK on vakuuttunut siitä, että EU:n tulee tukea Länsi-Balkanin laajentumisprosessia ja sitoutua siihen vahvasti ja näkyvästi. Ennen kaikkea on varmistettava, että toteutettujen uudistusten tuloksia esitellään asianmukaisesti ja että uudistukset parantavat ihmisten elämänlaatua.

3.8. Komission olisi tehostettava ja monipuolistettava laajentumista koskevia tiedotustoimiaan paikan päällä EU:n jäsenvaltioissa ja Länsi-Balkanin alueella paikallistoimistojensa ja edustustojensa kautta mutta myös sellaisten aloitteiden avulla, joissa on mukana paikallisia sidosryhmiä ja työmarkkinaosapuolia. Länsi-Balkanin kumppaneiden luotettava viestintä mittavasta EU-tuesta sekä yleisemmin Euroopan yhdentymisen kustannuksista ja hyödyistä riippuu myös vapaiden ja elinkelpoisten tiedotusvälineiden olemassaolosta alueella. Tästä syystä komission olisi vaadittava painokkaasti, että Länsi-Balkanin kumppanit kunnioittavat tiedotusvälineiden vapautta, ja investoitava alan kehittämiseen ja saattamiseen kestäväälle pohjalle.

4. Alueen demokration lujittaminen on ehdoton vaatimus

4.1. Ipsos-tutkimuslaitoksen kyselyssä (2020) ilmeni, että ihmiset ovat tyytymättömiä nimenomaan kansallisiin päättäjiin ja instituutioihin. Vastaajilla eri puolilta aluetta on vahvoja epäilyksiä johtajien todellisesta sitoutumisesta EU-jäsenyyden edistämiseen, ja he pitävät valtioelimiä korruptoituneina ja huonosti toimivina⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Stratulat, Corina; Kmezić, Marko; Tzifakis, Nikolaos; Bonomi, Matteo & Nechev, Zoran (2020), Between a rock and a hard place: Public opinion on integration in the Western Balkans, Balkans in Europe Policy Advisory Group (BiEPAG).

⁽²⁰⁾ Balfour, Rosa & Stratulat, Corina (2015) (toim.), EU member states and enlargement towards the Balkans, EPC Issue Paper No. 79, European Policy Centre, Bryssel, s. 234.

⁽²¹⁾ COM(2018) 65 final (6. helmikuuta 2018), Uskottavat jäsenyyssnäköymät ja EU:n tehostettu sitoumus Länsi-Balkanin maille.

⁽²²⁾ Edellä mainittu Stratulat ym. (2020), s. 5.

4.2. Vaikuttaa siltä, että demokraattisten perustuslakien hyväksyminen ja EU:n tiukat demokratiaa koskevat ehdot eivät ole hävittäneet Länsi-Balkanilta epävirallisia valtarakenteita, pyrkimyksiä vaikuttaa valtiovallan toimiin ja klientelismia, vaan ne ovat itse asiassa vahvistaneet kyseisiä ilmiöitä⁽²³⁾. Demokraattisten instituutioiden heiveröisyys ja itsevaltaisuuteen pyrkivien vallanpitäjien nousu Länsi-Balkanilla saattavat heikentää oikeusvaltion tasoa, oikeuslaitoksen riippumattomuutta ja tiedotusvälineiden vapautta näissä maissa.

4.3. EU:n ei pitäisi tehdä myönnytyksiä alueen sellaisille poliittisille päättäjille, jotka selvästi väistelevät sitoutumista demokratiaan. Sen merkitys, että komissio viittaa vuoden 2018 Länsi-Balkan-strategiassaan⁽²⁴⁾ pyrkimykseen ”vaikuttaa valtiovallan toimiin” tai että eri maita arvioidaan kriittisesti vuosikertomuksissa, vesittyy pahasti, jos alueelle matkustavat EU:n virkamiehet tai jäsenvaltioiden poliittiset päättäjät eivät puhu samaan sävyyn⁽²⁵⁾. Ellei saada aikaan demokratiasääntöjä, joilla pystytään vaikuttamaan valtamonopoleihin, puolueorganisaatioihin ja kilpailuun tai epävirallisiin käytäntöihin, Länsi-Balkanin maiden päättäjät eivät todennäköisesti välitä EU:n demokratiavaatimuksista, sillä juuri niiden sivuuttaminen pönkittää heidän valta-asemaansa.

4.4. EU:n toimielinten pyrkimykset parantaa liittymisprosessin avulla demokratian laatua Länsi-Balkanilla tehostuisivat huomattavasti, jos nykyisten jäsenvaltioiden demokraattisista uudistuksista keskusteltaisiin ja niitä käsiteltäisiin yhdessä EU:n jäseneksi haluavien maiden kanssa. Tiukkojen demokratiaa koskevien ehtojen soveltaminen useiden vuosien ajan Länsi-Balkanin ehdokasmaihin on tuottanut runsaasti tietämystä ja käytännön kokemusta siitä, mikä auttaa ja mikä ei auta saamaan liikkeelle kansallisia hallintouudistuksia. Länsi-Balkanin kumppaneilla olisi näin ollen annettavaa EU:n keskusteluihin oikeusvaltioperiaatteen, tiedotusvälineiden vapauden ja kansalaisyhteiskunnan suojelusta esimerkiksi Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin yhteydessä⁽²⁶⁾.

4.5. EU:n olisi myös otettava huomioon, että neuvostossa yleistä käytäntö evätä luvut palkkiot, vaikka alueella on saavutettu konkreettista edistystä, laimentaa alueen päättäjien intoa toteuttaa EU:n edellyttämiä uudistuksia ja uhkaa vieroittaa jopa Länsi-Balkanin uudistusmielisimmät ja konsensushakuisimmat poliittiset johtajat.

5. Haavoittuva sosioekonominen tilanne

5.1. ETSK on tyytyväinen siihen, että on hyväksytty talous- ja investointisuunnitelma⁽²⁷⁾, jonka avulla pyritään vauhdittamaan pitkän aikavälin elpymistä, edistämään talouskasvua ja tukemaan uudistuksia, joita eteneminen kohti EU-jäsenyyttä edellyttää, kuten Länsi-Balkanin lähentämistä EU:n sisämarkkinoihin. Suunnitelman tavoitteena on hyödyntää alueen käyttämätön taloudellinen potentiaali ja merkittävät mahdollisuudet lisätä alueen sisäistä taloudellista yhteistyötä ja kauppaa.

5.2. ETSK on vakuuttunut siitä, että kaikki nämä komission toimet ovat erittäin myönteisiä ja antavat kyseiselle politiikalle todennäköisesti merkittävän sysäyksen. Todellinen tilanne on kuitenkin edelleen haastava (sitkeät ongelmat tuodaan hyvin esiin komission viimeisimmässä EU:n laajentumispolitiikkaa koskevassa tiedonannossa ja siihen liittyvissä vuotuisissa maaraporteissa⁽²⁸⁾).

5.3. Covid-19-pandemia on toki aiheuttanut suuria häiriöitä tavaroiden ja palvelujen tarjontaan ja kysyntään, vähentänyt tuotantoa ja lisännyt työttömyyttä sekä sosiaalista ahdinkoa, mutta alueen taloushuolet ovat alkaneet jo ennen koronaviruskriisiä. Taloudellinen ja sosiaalinen lähentyminen EU:hun henkeä kohti lasketun BKT:n suhteen on ollut vuonna 2008 puhjenneen finanssi-, talous- ja sosiaalikiriin jälkeen hyvin hidasta tai olematonta. Koska alueella ei ole kyetty

⁽²³⁾ Richter, Solveig & Wunsch, Natasha (2020), ”Money, power, glory: the linkages between EU conditionality and state capture in the Western Balkans”, *Journal of European Public Policy* 27(1), s. 41–62.

⁽²⁴⁾ COM(2018) 65 final (6. helmikuuta 2018).

⁽²⁵⁾ Edellä mainittu Stratulat ym. (2020), s. 7.

⁽²⁶⁾ Edellä mainittu Stratulat ja Lazarević (2019).

⁽²⁷⁾ COM(2020) 641 final (6. lokakuuta 2020), Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelma.

⁽²⁸⁾ COM(2020) 660 final [SWD(2020) 350 final] – [SWD(2020) 351 final] – [SWD(2020) 352 final] – [SWD(2020) 353 final] – [SWD(2020) 354 final] – [SWD(2020) 355 final] – [SWD(2020) 356 final] (6. lokakuuta 2020), Vuoden 2020 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta.

vauhdittamaan talouskehitystä korjaamalla rakenteellisia ongelmia, kuten julkisten ja yksityisten investointien puutetta tai väestön nopean ikääntymisen ongelmaa, länsibalkanilaiset ovat joutuneet toteamaan, että tulevaisuudessa siintää armoston köyhyys. Pandemia on vain pahentanut näitä sosioekonomisia ongelmia, minkä vuoksi vaarana on, että keskelle Eurooppaa syntyy käytännössä alikehittyneisyyden saareke ⁽²⁹⁾.

5.4. ETSK korostaa, että tehostetun taloudellisen yhteistyön ja alueen sisäisen kaupan on autettava luomaan kunnollisia, turvallisia ja laadukkaita työpaikkoja ja vähentämään sosiaalista eriarvoisuutta eivätkä ne saa perustua epäreiluun kilpailuun ja sosiaaliseen polkumyyniin. EU:n pitäisikin antaa Länsi-Balkanin talousalueelle ja Länsi-Balkanin maiden liitettävyysohjelmalle enemmän taloudellista ja teknistä tukea, jotta voidaan edistää kaupan vapauttamista ja alueen yhdentymistä ⁽³⁰⁾ ja ehkäistä alueen riippuvuutta EU:n ulkopuolisista valtioista.

5.5. Länsi-Balkanilla olevilla kumppaneilla on merkittävää käyttämätöntä taloudellista potentiaalia ja huomattavia mahdollisuuksia lisätä alueen sisäistä taloudellista yhteistyötä ja kauppaa. Vaikka kasvu on kiihtynyt, työpaikkoja on syntynyt ja tulot ovat kasvaneet viime vuosina jonkin verran, maat ovat edelleen jäljessä talousrakenteidensa uudistamisesta ja kilpailukykyyn parantamisesta. Niiden työttömyysaste, erityisesti nuorten parissa, on yhä korkea, osaamisen tarjonnan ja kysynnän epäsuhta on merkittävä, epävirallisen talouden osuus on pysynyt suurena, aivovuoto on ongelma, naisten työvoimaosuus on pieni ja innovointi on vähäistä ⁽³¹⁾. ETSK ehdottaa, että harkittaisiin mahdollisuutta soveltaa EU-jäsenyyden ehtojen täyttymisen arvioinnissa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteita ⁽³²⁾.

5.6. ETSK pitää erittäin tärkeänä parantaa alueen koulutusjärjestelmien laatua ja tarkoituksenmukaisuutta sekä tiivistää työnantajien ja oppilaitosten välisiä yhteyksiä.

5.7. Investointiympäristö on säilynyt pitkälti muuttumattomana. Sille ovat ominaisia oikeusvaltion heikkous, riittämätön valtiontukien valvonta, syvään juurtunut harmaa talous, yritysten vaikeudet saada rahoitusta sekä matala alueellisen yhdentymisen ja yhteenliitettävyyden taso. Valtio puuttuu edelleen talouteen. Infrastruktuuria on parannettava toden teolla, ja investoinnit olisi kanavoitava yhden hankejaksumon kautta ja niiden olisi oltava yhdenmukaisia EU:n kanssa sovitujen painopisteiden kanssa.

5.8. ETSK muistuttaa, että Länsi-Balkanin alue on erittäin altis ilmastonmuutoksen vaikutuksille, jotka voivat aiheuttaa haittaa kansanterveydelle ja taloudelle, ja että väestön ja erityisesti lasten ja nuorten elämänlaatua on kohennettava nopeasti siirtymällä oikeudenmukaisella tavalla vihreämpään malliin noudattaen periaatetta, jonka mukaan ketään ei saa jättää muista jälkeen ⁽³³⁾. Länsi-Balkanilla on nähtävissä useita ilmastonmuutoksen kannalta huolestuttavia suuntauksia, kuten suuri riippuvuus kiinteistä fossiilista polttoaineista. Tarjolla on kuitenkin myös paljon mahdollisuuksia, kuten uusiutuvan energian potentiaalia ja runsaasti biologista monimuotoisuutta. Länsi-Balkanin sisällyttäminen vihreän kehityksen ohjelmaan on tärkeää ja välttämätöntä paitsi siksi, että ilmastonmuutos ei tunne kansallisia tai fyysisiä rajoja, myös siksi, että se on merkityksellistä ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta ja on Länsi-Balkanin kansalaisille konkreettinen EU:n tarjoama hyöty ⁽³⁴⁾.

5.9. EU:n olisi määritettävä Länsi-Balkanin kumppanimaiden taloutta edistävät keskeiset alat, pk-yrityksiä ja maatalouselintarvikealaa unohtamatta, ja investoitava niihin. EU:n olisi myös varmistettava, ettei alueelle asetettavilla vaatimuksilla tukahduteta näiden alojen kehitystä kohdistamalla niihin toimenpiteitä, jotka ovat tällä hetkellä Länsi-Balkanin maille liian rajoittavia. Rima olisi tämän sijasta asetettava kyseisissä maissa saavutetun edistymisen mukaan ja siten, että kasvu on mahdollista.

⁽²⁹⁾ Bonomi, Matteo & Reljić, Dušan (2017), The EU and the Western Balkans: so near and yet so far, SWP Comments -sarjan julkaisu, Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP).

⁽³⁰⁾ Edellä mainittu Stratulat ym. (2019), s. 113, ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan panos Länsi-Balkanin vihreään toimintaohjelmaan ja kestäväan kehitykseen EU-jäsenyyssprosessin yhteydessä” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 114).

⁽³¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja Euroopan yhentyminen Länsi-Balkanilla – haasteita ja painopisteitä” (EUVL C 262, 25.7.2018, s. 15).

⁽³²⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽³³⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 114.

⁽³⁴⁾ Ks. edellinen alaviite.

5.10. ETSK on iloinen 3,3 miljardin euron rahoituspaketista, jonka EU on kohdentanut Länsi-Balkanin maiden kansalaisten ja yritysten auttamiseen, mutta sen yhteydessä on varmistettava, että varat kanavoidaan asianmukaisesti ja että investointien hyödyt tavoittavat ihmiset tukirahoituksen perustavoitteiden mukaisesti. Komitea katsoo, että covid-19-kriisin jälkeisen elpymisen yhteydessä tulee edistää alueen taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä vihreitä toimintapolitiikkoja ja että vihreän siirtymän on oltava erottamaton osa kattavaa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa Länsi-Balkanin elpymissuunnitelmaa.

5.11. ETSK katsoo, että työmarkkinaosapuolten aktiivinen osallistuminen taloudellisten, sosiaalisten ja muiden uudistusten suunnitteluun ja toteuttamiseen (mm. edistämällä työehtosopimusneuvotteluja) ja myös muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden aktiivinen osallistuminen tähän voivat osaltaan vauhdittaa merkittävästi taloudellista ja sosiaalista lähentymistä etenkin covid-19-pandemian jälkeen.

5.12. Komission kehoitus lisätä varojen käytön ja uudistusten täytäntöönpanon avoimuutta on tervetullut, mutta ei ole selvää, katsooko komissio kansalaisyhteiskunnan kuuluvan ”tärkeimpiin sidosryhmiin”. Kansalaisyhteiskuntaa ei itse asiassa juuri mainita komission vuonna 2020 antamissa Länsi-Balkania koskeissa tiedonannoissa, mikä on valitettavaa.

6. Alueellinen yhteistyö

6.1. ETSK pitää alueellista yhteistyötä keskeisenä tekijänä pyrittäessä kohentamaan elintasoja Länsi-Balkanilla.

6.2. Sekä Poznańissa vuonna 2019 pidetty Länsi-Balkanin huippukokous että Zagrebissa toukokuussa 2020 pidetty EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous tarjosivat alueen johtajille mahdollisuuden sopia kunnianhimoisen vihreän ja digitaalisen siirtymän jatkamisesta ja yhteyksien kehittämisestä edelleen kaikilla osa-alueilla: liikenteessä, energia-alalla sekä digitaalisyhteyksien ja ihmisten välisten yhteyksien osalta.

6.3. ETSK on samaa mieltä siitä, että vihreä toimintaohjelma, talous- ja investointisuunnitelma, talouden rakennemuutokseen liittyvät toimet, investoinnit matkailuun ja energia-alalle sekä digitalisaatio ovat erittäin tärkeitä alueen kehitykselle ja vakaudelle. Komitea muistuttaa kuitenkin tarpeesta tarjota laadukkaita ja kunnollisia työpaikkoja, joissa työntekijät voivat työskennellä turvallisesti, jotka takaavat työntekijöille taloudellisen ja sosiaaliturvan ja joista on ihmisille hyötyä.

6.4. ETSK katsoo, että erityistä huomiota olisi kiinnitettävä Länsi-Balkanin maiden kilpailukykyyn, osallistavaan kasvuun, elintasaan, kestäväan kehitykseen, yhteyksiin ja digitalisaatioon. Yrittäjyysvalmiudet ja innovointi ovat niin ikään olennaisia tärkeitä alueen ja paikallistalouksien elpymisen kannalta. Komitea suosittaa, että EU:n liittymistä valmistelevalle tukea käytetään entistä enemmän startup-yritysten tukemiseen, yrittäjyyskoulutuksen edistämiseen ja älykkäiden talousstrategioiden tehostamiseen Länsi-Balkanin alueella sekä tarvittaviin infrastruktuuri-investointeihin.

6.5. Ympäristöpolitiikan alalla EU:n painopisteenä on fossiilisten energialähteiden asteittainen poistaminen käytöstä ja korvaaminen uusiutuvilla energialähteillä. Länsi-Balkanin kumppanit, erityisesti Serbia, ovat kuitenkin ottaneet Kiinan tarjoamia lainoja sellaisten uusien lämpövoimaloiden rakentamiseksi, joissa poltetaan halpaa ja tehotonta hiiltä, tekemättä ympäristövaikutusten arviointoja⁽³⁵⁾. Tämän seurauksena Belgrad, Skopje ja Sarajevo kilpailevat aina kylminä talvikuukausina energiankulutuksen kasvaessa maailman saastuneimman kaupungin tittelistä⁽³⁶⁾. On turvallista olettaa, että jos aluetta pyydetäisiin antamaan muun muassa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin yhteydessä panoksensa EU:n toimiin vihreän siirtymän hahmottelemiseksi, tällaiset hankkeet eivät tulisi kysymykseen⁽³⁷⁾.

⁽³⁵⁾ Matkovic Puljic, Vlatka; Jones, Dave; Moore, Charles; Myllyvirta, Lauri; Gierens, Rosa; Kalaba, Igor; Ciuta, Ioana; Gallop, Pippa & Risteska, Sonja (2019), Chronic coal pollution – EU action on the Western Balkans will improve health and economies across Europe, Health and Environment Alliance, Bryssel, s. 18.

⁽³⁶⁾ Ks. esimerkiksi European Western Balkans -verkkoportaalin artikkeli Sarajevo and Belgrade among the most polluted world capitals, 13. tammikuuta 2020, ja Bateman, Jessica, The young people fighting the worst smog in Europe, BBC, 2. heinäkuuta 2020.

⁽³⁷⁾ Edellä mainittu Stratulat ja Lazarević (2019).

6.6. ETSK on tyytyväinen siihen, että Poznańissa pidetyssä Länsi-Balkanin huippukokouksessa hyväksyttiin korkeakoulututkintotodistusten tunnustamista koskeva julistus, jossa esitetään malli ulkomailla suoritettujen korkeakoulututkintojen ja opintojaksojen automaattiseksi tunnustamiseksi. Komitea pitää kuitenkin tarpeellisenä tehostaa ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen edistämistoimia, jotta saataisiin aikaan yhdenmetymmät työmarkkinat ja pystyttäisiin tarjoamaan alueen nuorille heidän kipeästi tarvitsemiaan mahdollisuuksia.

6.7. ETSK korostaa sen merkitystä, että pyritään lisäämään yhteistyötä ja rajatylittäviä kumppanuuksia EU:n jäsenvaltioiden ja Länsi-Balkanin alueella olevien kumppaneiden välillä paitsi valtionhallinnon tasolla myös alue- ja paikallistasolla sekä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan tasolla ⁽³⁸⁾.

7. Kansalaisyhteiskunta keskeisellä sijalla liittymis- ja lainsäädäntäprosessissa

7.1. ETSK kehottaa tunnustamaan tarkistettujen menettelytapojen yhteydessä selvemmin järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan roolin. Komitea suhtautuu myönteisesti siihen, ettei kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden rahoitusta aiota vähentää maiden puutteellisen edistymisen takia, mutta se joutuu harmikseen toteamaan, että kansalaisyhteiskunnalle annetaan tiedonannossa ⁽³⁹⁾ liian vähän tunnustusta, varsinkin kun otetaan huomioon Länsi-Balkanin erityinen poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen konteksti, jossa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumista demokraattisiin uudistuksiin olisi lisättävä.

7.2. ETSK kannattaa etenkin sitä uusiin menettelytapoihin liittyvää käytäntöä, että neuvotteluluvuista muodostetaan ryhmiä, ja korostaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on ensiarvoisen tärkeä rooli kaikissa neuvottelulukuryhmissä, erityisesti "Perusasiat"- ja "Vihreä toimintaohjelma ja kestävät yhteydet" -ryhmissä.

7.3. Kansalaisyhteiskuntaa arvioidaan poliittisten kriteerien puitteissa yhä erikseen yhtenä demokratian neljästä tukipilarista. Kuten aiemmissakin kertomuksissa, arvioinnin perusteellisuus vaihtelee kuitenkin maittain eikä siinä viitata johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti ohjeisiin EU:n tuesta kansalaisyhteiskunnalle laajentumismaissa vuosina 2014–2020 (Guidelines for EU Support to civil society in enlargement countries, 2014–2020) ⁽⁴⁰⁾, vaikka ne tarjoavat välineen yksityiskohtaiseen seurantaan. Koska strateginen johdonmukaisuus, selkeä seurantakehys ja poliittinen sitoutuminen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan voimakkaampaan tukemiseen laajentumismaissa eivät toteudu, EU ei kykene antamaan poliittista tukea, jota kansalaisyhteiskunnan organisaatiot niin kipeästi tarvitsevat, puhumattakaan selkeistä ohjeista maiden hallituksille ⁽⁴¹⁾.

7.4. ETSK katsoo, että ansioihin perustuvassa toimintamallissa ei voida määrittää tosiasiallisia ansioita eikä tällaista mallia voida pitää täydellisenä ilman kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kattavampaa osallistumista ja niiden suorittamaa alueen kumppanien poliittisen tilanteen objektiivista seurantaa.

7.5. ETSK kannattaa komission ehdotusta, jonka mukaan EU-rahoituksen täytäntöönpanomekanismien olisi tarjottava selkeä perusta kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien puolustamiselle ja siihen kohdistuviin välittömiin uhkiin vastaamiselle. Tämän saavuttamiseksi olisi ratkaisevan tärkeää investoida kansalaiskasvatukseen, suotuisampaan toimintaympäristöön, kansalaisyhteiskunnan infrastruktuuriin ja yhteisiin toimiin. Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumiseen voitaisiin puuttua tehokkaasti soveltamalla äskettäin käyttöön otettua tuloksellisuuden periaatetta ja tukemalla siten kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Sen sijaan, että määrärahoja yksinkertaisesti vedettäisiin pois mailta, joiden demokraattinen kehitys on heikentynyt, varat voitaisiin kohdentaa uudelleen kansalaisyhteiskunnan tukeen, jonka turvin on tarkoitus torjua demokratian taantumista kyseisessä maassa ⁽⁴²⁾.

⁽³⁸⁾ Hyviä esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä ovat mm. Adrian- ja Joonianmeren aluetta koskeva EU:n strategia (EUSAIR), Tonavan aluetta koskeva EU:n strategia (EUSDR), Slovenian, Kroatian ja Kaakkois-Euroopan kaupunkien verkosto "CIVINET Slo-Cro-SEE", Balkanin maaseudun kehittämisverkosto (BRDN), Länsi-Balkanin kuuden maan kauppakamarien yhteinen investointifoorumi (WB6 CIF) ja alueellinen ammattiliittojen neuvosto Solidarnost.

⁽³⁹⁾ COM(2020) 57 final (5. helmikuuta 2020), Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyyssnäymät Länsi-Balkanin maille.

⁽⁴⁰⁾ Ohjeet EU:n tuesta kansalaisyhteiskunnalle laajentumismaissa vuosina 2014–2020 (englanniksi).

⁽⁴¹⁾ BCSDN Background Analysis of the Enlargement Package 2020: Should Civil Society Be Satisfied with Just Being Acknowledged?, lokakuu 2020.

⁽⁴²⁾ BCSDN Feedback on the Consultation of CSOs in the Preparation of IPA III, 22. huhtikuuta 2020.

7.6. EU:n toimielimet voivat hyödyntää paikallisten kansalaisyhteiskuntien resursseja ja käyttää alueella toimivia EU:n edustustoja apuna Länsi-Balkanin kumppanimaiden kansalaisten saamiseksi liikkeelle. Heille tulee antaa mahdollisuus osallistua foorumeihin, joilla EU:n kansalaiset voivat vaihtaa näkemyksiä Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin aikana. Se, että Länsi-Balkanin nuoret ja/tai tavalliset kansalaiset voisivat osallistua konferenssin yhteydessä järjestettäviin EU:n laajuisiin kansalaistapahtumiin, olisi merkittävä investointi alueen sosiaaliseen pääomaan ja lisäisi Länsi-Balkanin maiden paikallistason tietoisuutta EU-asioista ja niiden merkityksestä oman maan kannalta. Se edistäisi myös EU:n ja Länsi-Balkanin alueen ihmisten välisiä yhteyksiä ja parantaisi osallistumisen ansiosta valistuneempien kansalaisten kykyä pitää maidensa poliittinen eliitti ruodussa EU-jäsenyysprosessiin liittyvissä kysymyksissä ⁽⁴³⁾.

Bryssel 24. maaliskuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽⁴³⁾ Edellä mainittu Stratulat ja Lazarević (2020), s. 7.